

سرمقاله

اگر نگاهی گذرا به روند گشایش و توسعه‌ی دپارتمان‌ها و بخش‌های زبان و ادبیات کردی در دانشگاه‌های خاورمیانه و اروپا ببینیم، متوجه خواهیم شد که این رشته‌ی دانشگاهی در ایران بسیار دیرتر از سایر کشورها ایجاد و راه‌اندازی شد. نخستین بخش زبان و ادبیات کردی در سال ۱۳۳۸ شمسی در دانشگاه بغداد تاسیس شد و در همان سال بخش کردپژوهی در آکادمی علوم شرقی در سنت پترزبورگ نیز گشایش یافت. از آن زمان تاکنون همواره شاهد رشد کمی و کیفی بخش‌های زبان و ادبیات کردی در دانشگاه‌های خارج از ایران بوده‌ایم، به گونه‌ای که امروزه نه تنها در دانشگاه‌های کشورهای مجاور نظیر ترکیه، عراق و سوریه بلکه در کشورهای اروپایی از قبیل فرانسه، انگلستان، آلمان، روسیه، سوئد و لهستان و اخیراً در برخی از دانشگاه‌های آمریکای شمالی، زبان و ادبیات کردی در مقاطع گوناگون و در سطوح مختلف مورد اهتمام و توجه پژوهشگران، مسئولین آموزش عالی و برنامه‌ریزان درسی و فرهنگی قرار گرفته است. کردی، زبان رسمی نظام آموزش و پرورش در کردستان عراق است و رشته‌ی زبان و ادبیات کردی در بیش از بیست مرکز دانشگاهی دولتی و آزاد در اقلیم دایر است. در ترکیه نیز در دانشگاه‌های وان، ماردین، درسیم، موش و بینگول رشته‌ی زبان و ادبیات کردی در مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری تدریس می‌شود و در خلال دهه‌ی گذشته در دانشگاه‌های قامیشلو و کوبانی در سوریه دایر شده است.

ایجاد و راه‌اندازی رشته‌ی زبان و ادبیات کردی در ایران برای نخستین بار در سال ۱۳۹۴ در دانشگاه کردستان در سنندج صورت پذیرفت. این اقدام با توجه به جایگاه زبان کردی به مثابه‌ی یکی از شاخه‌های زبان‌های ایرانی غربی در خانواده‌ی بزرگ زبانی هندوایرانی اگرچه دیر اتفاق افتاد، اما می‌تواند نویدبخش انجام پژوهش‌های اصیل و جدی در این حوزه باشد. در همین راستا، ایجاد مرکز پژوهش‌های کردستان‌شناسی دانشگاه کردستان که در سال ۱۳۹۵ به پژوهشکده‌ی کردستان‌شناسی ارتقا یافت می‌تواند گشایشگر تلاش‌های علمی و کارهای پژوهشی در این حوزه تلقی شود. دانشگاه کردستان در سال‌های گذشته با تلاش خستگی‌ناپذیر اعضای هیئت علمی کارآمد و حمایت مسئولین دلسوز خود توانسته است گام‌های بزرگی در جهت اعتلا و بالندگی جوانب مختلف زبان و ادبیات کردی بردارد و امید است دیگر دانشگاه‌های کشور، و به ویژه دانشگاه‌های مناطق کردنشین، بیش از پیش در حفظ و توسعه‌ی گنجینه‌ی ارزشمند زبان و ادبیات کردی سهم خود را ایفا نمایند.

انتشار پژوهشنامه ادبیات کردی یکی از اقدامات شایان توجه در راستای توسعه‌ی پژوهش در زبان و ادبیات کردی است. گستردگی فراوان و ظرفیت‌های بالای زبان کردی از سویی، و تنوع مضامین انسانی و جهان‌شمول و بن‌مایه‌های اصیل آیینی و فرهنگی ادبیات کردی از دیگر سو، نه تنها ضرورت تدریس آن را نمایان می‌سازد بلکه لزوم کنکاش و پژوهش در بیشتر جوانب و ابعاد گوناگون زبان و ادبیات کردی را بیش از پیش آشکار می‌کند. جدای از این موارد، با در نظر گرفتن تاثیر و تاثر زبان و ادبیات کردی و فارسی و نیز لزوم توجه بیشتر به توسعه‌ی هر دو زبان، امروزه همواره از آموزش و پژوهش در حوزه‌ی زبان کردی به مثابه‌ی یکی از شاخص‌های جدی در توسعه متوازن فرهنگی یاد می‌شود. همچنین، میراثی گران‌بها از آثار ادبی شفاهی و مکتوب در طول تاریخ پر فراز و نشیب ادبیات کردی بر جای مانده است که اهتمام نسل جوان را می‌طلبد، به ویژه در دوران کنونی که بحران هویت به مثابه‌ی یکی از اختلالات پربسامد سوژه به شمار می‌آید.

پژوهشنامه ادبیات کردی نخستین و در حال حاضر تنها نشریه‌ی علمی و دانشگاهی کشور است که به زبان‌های فارسی و کردی و در حوزه‌ی زبان و ادبیات کردی، ادبیات تطبیقی، و نقد و نظریه ادبی چاپ و منتشر می‌شود. صاحب امتیاز نشریه پژوهشکده کردستان‌شناسی دانشگاه کردستان است و اعضای هیئت تحریریه و داوران آن را تیمی متخصص از چهره‌های آکادمیک داخلی و بین‌المللی تشکیل می‌دهند. دوفصلنامه پژوهشنامه ادبیات کردی از سوی چندین بانک اطلاعاتی و پایگاه معتبر داخلی و بین‌المللی نمایه می‌شود و اخیراً به فرایند داوری کمیسیون نشریات علمی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری راه یافته است. کلیه مقالات نشریه به زودی دارای DOI خواهند شد و امید است به زودی از سوی پایگاه استنادی علوم جهان اسلام و مرکز استنادی اسکاپوس نمایه شود. در طی سالیان، نشریاتی حائز اهمیت و درخور نگرورزی در قالب نشریات دانشگاهی و غیردانشگاهی به زبان کردی در داخل و خارج از کشور به انتشار رسیده‌اند، اما هیچ کدام در دو دهه‌ی گذشته به پایگاه‌های اعتبارسنجی و مراکز استنادی داخلی، منطقه‌ای و یا بین‌المللی راه نیافته‌اند.

زبان کردی دارای پیشینه غنی، دایره وسیع واژگان، ادبیات شکوفا، گستره‌ی فراوان گویشوران و تعدد چشمگیر مطبوعات و رسانه‌های جمعی است. اما با توجه به داده‌های پایگاه‌های اعتبارسنجی و مراکز استنادی داخلی و خارجی تا کنون نتوانسته است به جایگاهی حداقل مشابه وضعیت زبان‌های همسایه خود نظیر فارسی، عربی و ترکی در خصوص تولیدات علمی دست یابد. انتشار نشریه‌ی پیش روی در راستای ورود زبان کردی به پایگاه‌های استنادی، اعتبارسنجی و نمایه‌سازی است. شماره‌های پیشین نشریه با اقبال فراوان پژوهشگران حوزه‌های گوناگون زبان و ادبیات کردی در داخل و خارج از

کشور همراه شده است و امید است این همکاری و تلاش‌ها در نیل به سوی اهداف نشریه که همانا انجام و ارائه‌ی پژوهش‌های اصیل بر مبنای اصول روش‌شناختی و نیز حضور زبان کردی در پایگاه‌های معتبر اطلاعاتی است مفید واقع افتد.

در شماره پیش روی (پاییز و زمستان ۹۸) غیر از سرمقاله، دوازده مقاله کامل علمی از پژوهشگران داخلی و خارجی به چاپ رسیده است و چکیده مقالات نیز به سه زبان فارسی، کردی و انگلیسی منتشر شده است. در شماره حاضر سعی شده است در کنار توجه به حوزه‌هایی نظیر فرهنگ عامه و ادبیات شفاهی، ادبیات کلاسیک کردی در سنت‌های ادبی کرمانجی شمال، مرکزی، جنوبی و گورانی، و خوانش‌های تطبیقی از آثار ادبی، اهمیت خاصی نیز به ادبیات معاصر و به ویژه شعر نو و ادبیات داستانی و همچنین کاربرت نظریه‌های نوین ادبی در خوانش آثار ادبی داده شود. جدای از این موارد، سه مقاله در حوزه زبان‌شناسی و مطالعات گویش‌شناختی نیز منتشر گشته‌اند. در این شماره هفت عنوان مقاله به زبان کردی و پنج مقاله به زبان کردی (مرکزی) ارائه شده‌اند و نشریه آمادگی خود را جهت انتشار مقالات به دیگر گویش‌های کردی نیز اعلام می‌دارد.

در پایان، لازم است از زحمات کلیه‌ی دوستان ارجمند و همکاران گرامی که در انتشار نشریه همراه و همکار بودند نهایت تشکر و قدردانی را داشته باشم. از اعضای محترم هیئت تحریریه، داوران، ویراستاران علمی و ادبی، اعضای هیئت علمی دانشکده زبان و ادبیات دانشگاه کردستان و به ویژه همکاران و دانشجویان گروه زبان و ادبیات کردی نهایت تشکر و امتنان را دارم. همچنین از معاونت محترم پژوهشی دانشگاه کردستان نهایت تشکر را دارم. لازم است از مدیر داخلی نشریه و نمونه‌خوان و نیز صفحه‌آرا و طراح جلد تشکر و قدردانی نمایم. امید است نشریه حاضر بتواند بخش هرچند کوچکی از آثار اصیل پژوهشی حوزه‌ی زبان و ادبیات کردی را دربرگیرد و علاوه بر جامعه‌ی دانشگاهی و پژوهشگران مستقل، سایر علاقه‌مندان نیز از آن بهره‌مند شوند.

بختیار سجادی

سردبیر پژوهشنامه ادبیات کردی

۲۰ اسفندماه ۱۳۹۸ شمسی